בס"ד, מנחם אב ה'תשפ"ב • גליון 8

קול מהיכל

קו קול מהיכל:
077-2115136

ליפוד עניני המקדש והמצוות הנוהגות בזמן שיהיה קיים במהרה בימינו

ציפית לישועה?

רבינו הגאב"ד הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א • שיחה במסגרת 'דברו על לב ירושלים' ב"ב תשפ"א

איתא בגמרא בשבת שהשאלות הראשונות ששואלים את האדם כשמכניסים אדם לדין היא: 'ציפית לישועה'. לא שואלים אותו אם **'האמנת'** שתהיה ישועה, 'האמנת' בביאת המשיח, אלא שואלים אותו אם **'ציפית'** לישועה. לא מספיק שמאמינים שהקב"ה ישלח לנו את הישועה והגאולה, אלא צריכים לחכות ולצפות.

הרמב"ם בפה"מ בהקדמה לפ' חלק כותב את השלש עשרה עיקרי האמונה, וכותב שם בענין המשיח, שאם יתמהמה חכה לו. צריכים לצפות, לא מספיק 'להאמין' בביאת המשיח. ובהלכות מלכים כותב הרמב"ם דברים נוראים 'כל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו ולא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו'. השווה את מי שאינו מאמין בביאת המשיח למי שאינו מחכה לביאתו. חלק מהעיקר הי"ב שבי"ג עיקרים זה - לצפות לביאת המשיח.

ידועים דברי היעב"ץ בסידור **'כאן מקום שראוי להרחיב בו הדיבור, אלמלא לא היה אלא עוון זה בידינו'**, לו יצוייר שכל כלל ישראל היה בתכלית השלמות, מקיימים את כל המצוות כל ההלכות... רק עוון אחד - שאין מתאבלים על ירושלים כראוי **'די להאריך גלותינו'**. זה כבר היה מספיק סיבה שהגאולה תתעכב!

'והיא בעיני הסיבה קרובה היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות המופלגות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאונו בגלות בכל מקומות פזורינו על צוארינו נרדפנו-

לפי שיצא האבל הזה מליבנו בהיותינו נעשינו שקועים בארץ לא לנו, שכחנו את ירושלים לא עלתה על לבבנו על כן כמת מלב נשכחנו מדור לדור נוסף יגון על יגוננו ומכאובינו. וכל אוהב אמת יודה לדברינו'. כל מי שאוהב ומודה על האמת יחשוב ויבין ויגיע למסקנה הזאת.

וזאת באמת הסיבה קרובה היותר גלויה עצומה וחזקה של כל הפורענויות שבאו על כלל ישראל במשך השנים, כאשר הוכיח הניסיון שביחוד ביום תשעה באב הרבה פורענויות באו. ביום תשעה באב מי מתאבל ונאנח על חורבן הבית ממעמקי הלב ושממות ארצנו כראוי, כמה דמעות נשפכות על זה, ואצ"ל בשאר בשאר ימות השנה אין זוכר ואין פוקד עליה אפילו במחשבה לא יבוא זכרונו כאילו מקרה היה לנו'. דברים נוראים.

בשו"ע כתוב שראוי לכל ירא שמים להיות מתאבל מתאונן על גלות השכינה על חורבן הבית, יש להגיד תיקון חצות. אנחנו פוטרים את עצמינו שאנחנו לא בכזאת מדרגה של יראת שמים... אבל שמו"ע הרי יש להתפלל שלש פעמים ביום. כמה ברכות יש בשמו"ע על הגאולה גואל ישראל, השיבה שופטינו, את צמח דוד, ובנה ירושלים, הרבה ברכות על הגאולה. זה בודאי חיוב, לא רק לירא שמים. לא להגיד מילים מן השפה ולחוץ, כמה מאיתנו באמת מרגישים אחרי כל שמו"ע שגומרים את השמו"ע 'ונ, ותפללת שכבר תבוא הגאולה?'... איך אנחנו יוצאים בהרגשה אחרי התפילה?

היו מקומות באשכנז שהיה מנהג בשלושת השבועות להגיד במנגינה של איכה את הברכה "ובנה ירושלים" בחזרת הש"ץ. חשבתי, איך זה שהשליח ציבור אף פעם לא שוכח?... מגיע ולבונה ולירושלים וזוכר לומר את זה במנגינה מיוחדת, שלשת השבועות היום. סבורני שאם אני הייתי השליח ציבור - הייתי עלול לשכוח... לפעמים אנחנו לא מרגישים את החסרון. הכל טוב ויפה, ב"ה, בבוקר מתפללים...לומדים פחות או יותר..

מה חסר?...

מה חסר?! האדם נברא אומר המסילת ישרים 'להתענג על זיו השכינה'. **אז חסר לנו!** כל מה שיש לנו היום זה עדיין לא התכלית שבשביל זה האדם נברא, חסר לנו.

ומה עם כבוד שמים? כמה חסר כבוד שמים בגלל שעדיין לא זכינו לגאולה.

מי שחושב על זה, מוציא לפחות פעם ביום אנחה מהלב על כך שנתמעט כבוד שמים ושאין עדיין גאולה, זה 'משהו' של ציפית לישועה.

הינו פעם עם אברכים אצל מרן הגר"ח, והיו ששאלו, למה צריך לחכות לגאולה?... נורא ואיום ששואלים כזאת שאלה. כמה ביזוי כבוד שמים יש בעולם, מצב התורה והמצוות... איך עולה על הדעת לשאול כזאת שאלה?

הימים האלו נועדו לכך. נבקש ונתחנן על גאולתנו. אם נתחזק בענין זה ונמשיך גם הלאה, בזכות הדבר הזה נזכה בעזה"י לביאת משיח צדקנו ולבנין בהמ"ק בב"א.

תשעה באב - על שום מה?

הג"ר גדליה הוכברג שליט"א מרבני העיר בית שמש ומר"י ברכת מרדכי • נמסר בשלוחה 3 חורף פ"ב

בגמ' (סוכה מא.) 'מנא לן דעבדינן זכר למקדש? אמר רבי יוחנן: דאמר קרא (ירמיה ל יז) 'כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה', דורש אין לה - מכלל דבעיא דרישה.

היכן היא ה'דרישה' שלנו, הבקשה שאנו מבקשים מהשי"ת שיבנה את ביהמ"ק במהרה בימינו, באיזו ברכה בתפילת שמונה-עשרה אנו מבקשים זאת? לא בברכת גואל ישראל, הגם שמדובר שם על גאולה, כבר פירש"י במגילה (יז: ד"ה אתחלתא), דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא. גם מתוכן הברכה משמע שלא מדובר על גאולה מהגלות אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו גם בתוך הגלות, - 'ראה בענינו וריבה ריבנו וגאלנו מהרה למען שמך' - זוהי בקשה על גאולה מהצרות **בתוך** הגלות ואין הנידון על גאולה שלמה שהקב"ה יוציא אותנו **מהגלות**.

גם ברכת 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קיוינו כל היום' - אין מדובר אלא על מלכות בית דוד, וכן אנו חותמים בחתימת הברכה 'מצמיח קרן ישועה', מדובר על משיח צדקנו, לא על בנין ביהמ"ק.

יש עוד מקום בתפילת שמונה-עשרה שאנו אומרים 'מצמיח ישועה', בברכת מחיה המתים, 'מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך מלך ממית ומחיה **ומצמיח ישועה**', שם אנו משבחים להשי"ת, וכבר דברו בזה מפרשי הסידור. ולכאורה לא מדובר לא על מלכות בית דוד, לא על משיח וגם לא על היציאה מהגלות, אלא מדובר בברכת 'גבורות' על החסדים שיש בגבורות, בענין תחית המתים. וכתבו המפרשים שהישועה היא תחית המתים עצמה, שאצל הגויים אין המשך לאחר המוות, ואצל ישראל זו ישועה גדולה, ודרך הישועה היא בצורה של צמיחה - שהעצמות נרקבות וכו' כנודע.

הברכה המפורשת שבה אנו מבקשים על בנין ביהמ"ק, היא בברכת 'בונה ירושלים', ואף שאין אנו מזכירים להדיא את 'בית המקדש' אבל ודאי תוכן הברכה - 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב, ותשכון בתוכה, ובנה אותה בימינו בנין עולם' - מדבר על בנין בית-המקדש.

ואכן מדובר בשני ענינים שונים ושתי הלכות שונות. ענין אחד הוא בנין בית-המקדש ועוד ענין של משיח ומלכות בית דוד. ובחידושי מרן רי"ז הלוי (עה"ת, בסופו על תהלים) ביאר מדוע מסיימים את הברכה 'וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין' - אף שנתקנה ברכה מיוחדת לצמיחת מלכות בית דוד. ומאריך לבאר שאנו מזכירים זאת גם בברכת בונה ירושלים, משום דזה שייך גם לבנין ירושלים, כיון שאין בנין ירושלים נשלם אלא בחזרת מלכות ב"ד לתוכה, שטבעה וצורתה של ירושלים שהיא ביחד עם מלכות ב"ד. עכ"פ עיקר הברכה היא בנין ירושלים ולא ענין משיח.

בתשעה באב, בברכת 'נחם' אנו מזכירים בפירוש את בנין ביהמ"ק, **ומזכירים זאת בברכת 'בונה ירושלים' ולא בברכת 'את צמח דוד'.** אדרבה, אדם ששכח להזכיר 'נחם' בברכת 'בונה ירושלים' המ"ב דן (סי' תקנ"ז סק"ב ובבה"ל ד"ה בבונה) היכן יזכיר זאת, האם בברכת 'שומע תפילה' או ב'רצה', אבל ודאי שלא בברכת 'את צמח דוד'.

ביהמ"ק שייך ל'ולירושלים עירך ברחמים תשוב'. בבית שני ובתקופת החשמונאים ודאי לא היתה קיימת מלכות בית דוד, התפללו 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך'. אבל אף שהיתה חסרה המדרגה המושלמת של ביהמ"ק, ודאי לא היתה בחינה של 'תשעה באב' על בנין בית המקדש, כי בית המקדש היה בנוי. ובתשעה באב עצמו לפי שיטת התוס' בתענית (יב. ד"ה התם) לא התענו בבית שני, כיון שאבילות של ת"ב אינה על כך שאין לנו משיח וחסרה לנו מלכות בית דוד. כי אבילות היא על דבר שהיה וחסר לנו, וכשהיה לנו ביהמ"ק לא שייכת אבילות כיון שהאבילות היא על חורבן הבית, ובבית שני שהיה לנו מקדש לא היתה אבילות של תשעה באב. (כן היא שיטת התוס', ובדעת הרמב"ם יש מבוכה).

נמצאו שני ענינים שונים, בנין ביהמ"ק ומלכות ב"ד. והנה בגמ' (תענית דף יז.:) איתא 'כמאן שתו האידנא כהני חמרא - כרבי. מכלל דרבנן אסרי, מאי טעמא? מהרה יבנה בית המקדש, ובעינן כהן הראוי לעבודה וליכא'. והקשה בס' גבורות ארי [לבעל השאג"א] וכי מה החשש בכל ימות השנה שיבנה ביהמ"ק, הרי איתא פלוגתא רבי אליעזר ורבי יהושע אם בניסן עתידין להגאל או בתשרי, וא"כ אמאי איכא חשש שמהרה יבנה המקדש לאסור כל השנה לשתות יין. ומבאר, דגאולה, דהיינו משיח ומלכות בית דוד לחוד, ובנין ביהמ"ק לחוד. **על בנין בית המקדש אין זמן מיוחד, והוא יכול להבנות בכל רגע ורגע.** ומבאר שם עוד דגם בענין ביאת המשיח, הרי איתא בגמ' עירובין (מג.:) 'הריני נזיר ביום שבן דוד בא - מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים, ואסור לשתות יין כל ימות החול'. דגם זה לא קשיא ממ"ש דבניסן או בתשרי עתידין להגאל, דידוע דגם בענין משיח איכא תרי זימני זמן של 'בעיתה' וזמן של 'אחישנה'.

עכ"פ חזינן דבנין ביהמ"ק הוא ענין בפני עצמו. אבילות של תשעה באב היא לא על כך שאין משיח, אמנם יש במשיח ענין של אחישנה, אבל ק"ו שלבנין ביהמ"ק יש לחכות בכל יום, דהרי אין לבנין ביהמ"ק זמן כלל, ואין צריכים להגיע לחילוקים של 'בעיתה' ו'אחישנה'. אין קביעות זמן לבנין ביהמ"ק.

זמנו של משיח הוא תיקון השלם של האומות ושל כל העולם, ואילו ביהמ"ק הוא ענין בינינו לבין השי"ת, ציון היא בית חיינו. זוהי הברכה וההבטחה שהקב"ה הבטיח לאבות, שהיא מדברת על ארץ ישראל - עם

המשך בעמ' 4

דבר המערכת

מאת **הג"ר לוי יצחק לדרמן שליט"א**

בשלשת השבועות האלו יש לנו את הזכות הגדולה - להתחבר לענין אבילות החורבן והשתתפות בהרגשת צער השכינה, יותר מכל השנה שאז דבר זה הוא רק נחלת יחידים. רק **"מי שהוא ירא שמים יהא מיצר ודואג על חורבן ביהמ"ק"**(שו"ע סי' א') מי שאינו ירא שמים ח"ו יבכה על חורבן עצמו, כידוע. מי שקרוב לקב"ה כל השנה, הוא מסוגל להרגיש את האבל. כמה שאדם יותר קרוב אל הקדושה, הוא מסוגל יותר לכאוב את חורבנה. האבילות של כל השנה בתיקון חצות וכדומה, זה רק בדרגת החסידות כמובא במסילת ישרים פרק י"ט. ובגמ' בב"ק (נט:) שטענו לאליעזר זועיר **"וכי את חשוב לאתאבולי על ירושלים?"**. אבל בשלושת השבועות יש לכל יהודי את הזכות, האפשרות והסיעתא דשמיא, להיות מאבלי ציון וירושלים. כמו שכ"א חייב בהלכות המעשיות, כך ודאי יש לו גם את האפשרות, להגיע להרגש ופנימיות הדברים.

ובזה אפשר להבין מה ד"**ת"ב איקרי מועד**". שכמו שבכל מועד הקב"ה משפיע שפע מיוחד כפי עניין המועד, כן בת"ב משפיע הקב"ה שפע של יכולת להרגיש בכל הדברים הנעלים האלו, של צער השכינה והשתתפות באבל חורבן ביהמ"ק, ואף להוריד דמעה. אם יש לנו קשר להלכות היבשות, ע"כ יש לנו קשר לרגשות ולדרגות.

ואולי הסיבה כי בעצם מתחיל כאן תהליך של בנין השנה הבאה, סדר של **'תלת דפורענותא, שבעה דנחמתא ותרי דתיובתא'** (תוס' מגילה לא: מהפסיקתא), עצור, כאן בונים! בונים קומה שלימה של השנה החדשה, שמתחילה כעת, וכמה שחופרים יסוד עמוק יותר הבנין חזק יותר. וכשחופרים יסודות יש רק חושך ומעמקים של 'קראתי שמך ה' מבור תחתיות'. וכדאי להתחיל בהתחלה ולא להגיע באמצע התהליך, כדי לבנות את בנין התשובה, ביסודות עמוקים. לא לחינם הפסוק: **"השיבנו ה' אליך ונשובה"** מקורו במגילת איכה, והימים מסוגלים לכך. ולמעשה כל דבר קטן שאדם עושה או חושב בכיוון הזה, הוא נקרא מתאבל על ירושלים. מי שמתאפק מלצחוק צחוק קטן בימים אלו, או מתחזק בתפילה על המקדש וירושלים וכדו'. ובפרט גם בהלכות שקשורים לכל השנה, לעשות זכר לחורבן, אסור שימלא שחוק פיו, שמיעת כלי זמר, וכדו', עד כדי כך שמובא בחגיגה טו: שדבר זה גרם את הקלקול של אלישע בן אבויה. **"זמר יוני לא פסק מפומיה"**. ומפרש"י **"והיה לו להניח מפני חורבן ביהמ"ק"**. כתוב פה שלפעמים בחור ישיבה נושר רק בגלל דבר זה. הוא שקוע במוזיקה ושירים בנגן מפוצץ 'והיה לו להניח מפני חורבן ביהמ"ק'. ויכול להיות שגם אחר לא שר שירים לועזיים, אולי זה היה פסוקים. אבל הזמר... הלחן... הקצב... היה יווני. (מהרש"א שם), ובמידה כזו שהיה ניכר שאין לו אכפתיות מביהמ"ק, זה מוציא לתרבות רעה.

יש חלקים באבילות זו הקשורים למידת החסידות, אך יש חלקים שהם עד כדי פגיעה ביסודות הדת. מי שלא מצפה למשיח הוא כופר (רמב"ם), מי שלא מתאבל על ביהמ"ק הוא אחר.

אנו גם צריכים להביא לקב"ה תשעה באב על רמה, ולא משהו שנקבע לנו מהילדות. ת"ב של אברכים, של מבוגרים, כ"א לפי בגרותו ודעתו. וכאן צריך לחדש, לנסות להגיע להרגש חדש, להוסיף על ההבנה של השנה הקודמת. רח"ל מכזה תשעה באב שנכנסים למיטה בחצות וקמים למנחה בשבע. נכון שכשהיינו בחורים בישיב"ק בגיל 13 וצמנו לראשונה, היינו חלשים ופחדנו מהצום. אך אברך בן 30 חסון ובריא, אין הכרח שעדיין ימשיך בת"ב כזה, של שבע שעות שינה, והעיקר שיש אבטיח בסוף הצום...

תשעה באב חוץ ממה שהוא יום אבילות, הוא גם **יום תשובה!** וככל תענית, שזהו עיקר המכוון של התענית וכדאי' ברמב"ם שהוא לעורר הלבבות ולפקח על דרכי התשובה וכמו שהביא המ"ב "כי אין העיקר התענית, ואין התענית אלא **הכנה** לתשובה".

בתענית ציבור אנו קוראים **"דרשו ה' בהמצאו"**, ולפי"ז יש לכל תענית סגולה של עשרת ימי תשובה! שעליהם נאמר 'בהמצאו' ליחיד, אך בציבור נאמר 'בכל קראינו אליו', וכיון שזה תענית ציבור, כל יחיד יש לו סיכוי ואפשרות לעת רצון כבעשרת ימי תשובה. קינות הם לא תשובה, תשובה יש לה גדרים הקבועים. חרטה, וידוי וקבלה לעתיד. ובת"ב צריך קבלה קטנה דקטנות, קבלה שיכולה לעמוד במבחן של בין הזמנים...

אנו מאוד רוצים להרגיש בלב רגשי צער אבילות החורבן ואת השתתפות בצער השכינה, לזכות להוריד איזה דמעה בט"ב. אבל יש כאן בעיה עצומה. שעם אותו לב שבו אנו אמורים להרגיש את ההרגשות העדינות האלו של צער השכינה וכאב החורבן וקרבת ה', אנו אוהבים אוכל, בשר ודגים, שינה, ושאר הדברים הגסים של העוה"ז, הרי זה לא שייך!

א"א לקחת מסור חשמלי עם שיניים גדולות שבו מנסרים גזע עץ, ולעשות איתו ניתוח לב פתוח. ניתוח לב עושים עם סכין קטן ודק, עדין וסטרילי, שחותך באופן עדין ומדויק. עם מסור אפשר לקרוע את כל האדם לגזרים. מצד שני עם סכין דק א"א לחתוך גזע עץ, הסכין יפגם וישבר.

א"כ איך עם אותו לב שבו אנו מרגישים את כל חומריות תאוות ותשוקות העוה"ז, שיש להם צבע וממשות ובחושניות של כל חמשת החושים - אנו אמורים גם להרגיש את הרגשות הנעלות שלפעמים אנו מרגישים בין נעילה, לה' הוא הא-להים? זו ממש סתירה. אם האדם הוא גם, וכל הרגשות שלו עירניים בעיקר לכל צבעי הקשת של העוה"ז, לגלידה קפואה, פיצה רותחת וטשולנט מבעבע, אז מאוד קשה לו להרגיש גם דקויות כאלו של ענייני רוחניות שאין להם צבע, משקל וממשות.

המשך בעמ' 4

מצות יראת מקדש בהר הבית ובעזרה

בעקבות ספר **"משנת תורה"** פי' הלכתי על התורה **ע"י הרב המחבר ר. מ. ש.**

א. בפ' קדושים (יט,ל) "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו". וברש"י: "לא יכנס בהר הבית לא במקלו ולא במנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו". הרי שעיקר המצוה על הר הבית. וכן בגמ' (ברכות נד.) "ולא יכנס להר הבית במקלו, ובמנעלו, ובפונדתו, ובאבק שעל רגליו, ולא יעשנו קפנדריא; ורקיקה - מקל וחומר".
הרמב"ם (בהב"ח ז,ב) חילק את יראת המקדש לשנים: **הר הבית והעזרה**, וכתב "ואי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונדתו או באבק שעל רגליו או במעות הצרורין לו בסדינו ואין צ"ל שאסור לרוק בכל הר הבית". וכו'.
ולגבי העזרה כתב (הל' ה): וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת במקום שמותר לו להכנס לשם, **ויראה עצמו שהוא עומד לפני ה'** כמו שנאמר 'והיו עיני ולבי שם כל הימים', ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר 'בבית אלהים נהלך ברגש'. ואסור לאדם לישב בכל העזרה".
הרמב"ם מלמד שיש את מעשי היראה ויש את **תכלית היראה**. ומעשי היראה שייכים להר הבית, והתכלית שהיא בלב נאמרת על העזרה. והדבר מובן שיש הבדל ביראה, בין **מחנה שכינה** שהוא מהעזרה, לשם אסורים להכנס כל הטמאים, ובחיוב כרת. לבין מחנה לויה שהוא הר הבית, שטמא מת מותר בו (ע' הל' בית הבחירה ז,יא. וביאת מקדש פ"ג). וכיון שחילקה התורה דיני הכניסה שלהם הרי שיש חילוק גם בדיני המורא.
מחנה לויה שהוא הר הבית, נקרא "**חצרות בית ה'**" ככתוב "שעומדים בבית ה' בחצרות בית א-להינו" (תהלים קלה,ב). ונאמר (נחמיה ח,טז) "ויעשו להם סוכות בחצרותיהם ובחצרות בית הא-להים", ועשיית סוכות לישיבה לא תיתכן בעזרה אלא בהר הבית. וכן סדר הדברים במלכות הארץ, יש את ארמון המלך, ויש את חצר הכניסה אליו, וגם שם צריך להתנהג בכבוד. וכמו כן דרך הכניסה למקדש צריכה להיות בכבוד ובידיעה שנכנס למקום מקודש, כמו שכתב התרגום יונתן "ולבית מוקדשי תהון **אזלין בדחלתא**". כלומר ההליכה לבית ה' תהיה ביראה. וזה ניכר בהר הבית שהוא דרך הכניסה למקדש.
וכן מבואר מהגמ' (ברכות סב:) שלמדו איסור רקיקה בהר הבית מהכתוב "כי אין לבוא אל **שער המלך** בלבוש שק ". הרי שקראו להר הבית שער המלך. וכן שאר דיני מורא בהר הבית "לא יכנס במקלו וכו'". שאסור להכנס לשם כמקום של חולין, ובהיותו ממשיך בשאר עסקיו. שגדר מקום זה שהנכנס שם מייחד עצמו להכנס למקדש, ולכן לא יכנס בכלים ובלבושים השייכים לעסקי החולין, כדי שיראה שהוא עוזב שאר עניניו ומתייחד למקדש לבדו.
אבל דיני מורא של עזרה שהביא הרמב"ם הם בעיקר בלב, כיון שבמקום זה האדם עומד לפני ה', וכתב שיהיה באימה ביראה וברעדה, וגם איסור ישיבה בעזרה, והליכה בנחת, ענינו שירגיש **שעומד והולך לפני ה'**.

והנה מצות יראת מקדש שייכת לעיקר מהות המקדש, כמש"כ הרמב"ם (מורה נבוכים ג,מה) "כבר ידעת חיזוק התורה **באמונת גדולת המקדש ויראתו**, עד שיגיע לאדם מדת **הענוה והחמלה ורכות הלבב** כשיראהו, ואמר 'מקדשי תיראו', וסמכו בשמירת שבת לחזק יראת המקדש". וכתב (שם מז) בטעם איסור הטומאות "**הכוונה כולה היתה במקדש להתחדש בו התפעלות לבא אליו ושייירא ויפחד**. וכל דבר נכבד כשיתמיד האדם לראותו, יחסר מה בנפש ממנו וימעט מה שהיה מגיע בגללו מן ההתפעלות... ובאלו הפעולות תתמיד היראה, ותגיע ההתפעלות המביאה לכניעה המכוונת".

ב. בפוסקים הוזכר **שיראת בית הכנסת** היא מצוה דאורייתא בכלל יראת מקדש (יראים תט). וכן הביא הרמב"ם (תפילה יא,א) את המשנה (מגילה כח.) "בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הן עומדים, שנאמר 'והשימותי את **מקדשיכם**' (ויקרא כו,לא), אע"פ שהן שוממין בקדושתן הן עומדים". הרי שבתי כנסיות נקראות באותו שם של המקדש. ובגמ' (מגילה כט.) "'ואהי להם **למקדש מעט**' (יחזקאל יא,טז), אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל".
ונ' שקדושה זו היא מסוג **קדושת הר הבית**, וכשם שיש חצר סביבות המקדש שהיא מבוא הכניסה אליו, כך נתן ה' לישראל "חצרות בית ה'" בכל מקומו מושבותיהם, שיהיו מכוונים את ישראל למקדש. שהרי עיקר דין התפילה שתהיה "נוכח המקדש" (רמב"ם תפילה ה,ג). ובית הכנסת בנוי באופן המכוון לשם, כמש"כ הרמב"ם (שם יא, ב) "ובונין בו היכל שמניחין בו ספר תורה, ובונין היכל זה ברוח שמתפללין כנגדו באותה העיר, כדי שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמדו לתפלה". ובזה הם ג"כ **כשער למקדש**, בדומה להר הבית שנקרא "שער המלך".

ג. מצות יראת מקדש נאמרת שוב בסוף פ' בהר (כו,ב), אחרי דיני עבד עבדי הנמכר לגוי, נאמר שוב אותו הפסוק "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו". והביא הרמב"ן את התו"כ "כנגד הנמכר לגוי הכתוב מדבר, שלא יאמר הואיל ורבי עובד עבודת כוכבים אף אני אעבוד עבודת כוכבים, הואיל ורבי מגלה עריות אף אני אגלה עריות, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני אחלל שבת, תלמוד לומר 'לא תעשו לכם אלילים, את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו', הזהיר כן הכתוב על [כל] המצות". וביאר הרמב"ן "הזכיר אלה שהן **אבות** ללמד על כולן, רמזו **שכל המצות בכלל השבת והמקדש**, והמשכיל יבין".
על דרך הפשט יש להבין שיהודי הנמצא ברשות הגוי [שזה מצב ישראל בגלות], התורה מראה לו כיצד לשמור את זהותו ומחויבותו לכל המצוות, וזה ע"י המצוות הקובעות את הקדושה מסביבו ע"י שבת ומקדש.
שבת היא הקדושה **בזמן** והמקדש הוא **הקדושה במקום**, וכשישמור על שניהם, ישמור גם **קדושת ישראל** שלו. וזו ההוראה לישראל שבכל מצב שהם יקפידו לשמור את קדושת הזמנים של שבתות וימים טובים, ולכוין עצמו לקדושת המקום שבמקדש, ע"י בתי מקדש מעט. ואז יהיו מוגן מהשפעת העמים, ויהיו "ממלכת כהנים וגוי קדוש" (יתרו יט,ו). [ובזה יהיו מוקפים בקדושה, כידוע שכל המציאות מחולקת כידוע ל"עולם שנה נפש", או "מקום זמן אדם".]
וכן נהגו ישראל בכל הדורות, גם הרחוקים מתורה כעבד שנמכר לגוי, הקפידו לכבד שבתות וימים טובים, ולרומם את בתי המקדש מעט, בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכך נשמרה מסורת היהדות. אף היהודים הפשוטים כל זמן שהיו מחוברים לקדושת הזמנים ולבתי כנסיות, המשיכו את יהדותם. אך אלו שזלזלו בכך, עד מהרה נטמעו בין האומות.
ומובנת החשיבות הגדולה להזהר בקדושת בית הכנסת, שהיא המשכה של מצות יראת מקדש, ולהתנהג במקום ביראה ובקדושה, שמצוה זאת ומצות השבת, מגדירות את מהות עם ישראל.

עניני מורא מקדש

הג"ר אליהו גולדברג שליט"א מח"ס מורא וכבוד מקדש

כל השנה אנו מתפללים על בנין בהמ"ק במהרה בימינו, וכ"ש עתה בימי בין המיצרים אנו מרגישים יותר את הציפיה. כשיבנה בית קדשנו ותפארתנו יהיו עיני ישראל נשואות אל המקום ההוא, ויעלו אל בית המקדש כל ישראל ברינה בג' רגלים ובשאר ימי השנה.
עלינו להיערך ולדעת את הדינים השייכים לבאי הבית הגדול הזה, שלא יצא השכר בהפסד ח"ו.

מצות מורא מקדש - א. מצוות עשה מן התורה ליראה מן המקדש[1] מאוד[2]. שנאמר "ומקדשי תיראו" ועוד פסוקים[3].
ב. טעם המצוה כדי שיתרכך לבבינו בבואנו שם להתפלל או להקריב קרבנות. ובזה נהיה ראויים לקבלת הטוב[4].
ג. בנוסף למורא יש ג"כ לנהוג כבוד[5] במקדש, כי כבוד הבית מביא לידי מורא[6].

המקומות שיש בהם מצוות מורא מקדש - א. עיקר מצות מורא מקדש הינה בבית המקדש. ולאו דווקא בבית עצמו, אלא גם העזרות והלשכות המקודשות הם בכלל בית המקדש, ויש בהם מצוות מורא מקדש[7].
ב. גם בהר הבית יש מצוות מורא מקדש[8]. וי"א[9] שמורא בהר הבית הוא רק מדרבנן.
ג. ישנם דיני מורא גם מחוץ להר הבית[10]. וי"א[11] שהחיוב חוץ להר הבית הוא רק מדרבנן.
החייבים במורא מקדש - א. דין מורא מקדש חל על כל ישראל, כהנים לויים וישראלים אנשים ונשים.

1. ספר המצוות לרס"ג עשה יג. רמב"ם פ"ז מבית הבחירה ה"א. ובספר המצוות עשה כא. סמ"ג עשה קס"ד. סמ"ק מצוה ו'. יראים מצוה תט [שכד] וחינוך מצוה רנ"ד.
2. רמב"ם ספר המצוות שם. והוסיף שם שנשים בנפשינו משא הפחד והיראה.
3. לומדים זאת גם מהפסוק [דברים כג טו] "והיה מחניך קדוש" קדשהו. עוד נכתב [קהלת ד יז] "שמור רגלך כאשר תלך אל בית הא-להים". עוד נכתב [מלכים א ט ג] "והיו עיני ולבי שם כל הימים". עוד נכתב [שמות ג ה] "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא". עוד נכתב [אסתר ד ב] "כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק". עוד נכתב [תהלים נה טו] "בבית א-להים נהלך ברגש". עוד נכתב [במדבר יח ג ד] "ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל וגו' וזר לא יקרב אליכם".
4. חינוך מצוה רנ"ד. ומצוה קמ"ט. ועי' מורה נבוכים חלק ג' פמ"ה.
5. עי' רמב"ם פ"א מביאת מקדש הי"ז. ובמו"נ שם. יראים מצוה תט [שכד] אבן עזרא [ויקרא יט ל] וחינוך מצוה רנ"ד. ועי' באזהרות לרבינו אליהו הזקן [עמ' יז].
6. במורה נבוכים שם כתב: ומכלל הדברים המתחייבים להעריץ את המקדש ולהגדיל אותו כדי שתהיה בנו יראתו וכו'. וכעי"ז כתב להלן מינה ע"ש. וכן מוכח מהחינוך מצוה שפ"ח וז"ל כי בכבוד הבית סיבה לתת מורא אל לב בני אדם עכ"ד. ומעין זה כתב החינוך מצוה צח ע"ש. מבואר שכבוד מביא לידי מורא.
7. כן משמע מסוגיא דיומא כה. ואף שעזרות הם לא בנין ממש, מ"מ הם בכלל מקדש. וכ"נ ברמב"ם פ"א מבית הבחירה ה"ה וז"ל וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה, והכל נקרא מקדש עכ"ד. וכ"כ החינוך מצוה צה.
8. בגמ' ברכות סב: ויבמות ו: משמע שמצוות מורא מקדש איכא נמי בהר הבית. וכן מוכח מהרמב"ם שכתב בפ"ז מבית הבחירה ה"א מצוות עשה ליראה מן המקדש, ובה"ב כתב ואי זו היא יראתו, שלא יכנס אדם להר הבית וכו' ומשמע שהר הבית בכלל "ומקדשי תיראו". וכן משמע מהסמ"ג עשה קס"ד והחינוך מצוה רנ"ד שבהר הבית יש מצוה מדאורייתא של מורא מקדש. ועי' בספר עזרת כהנים מדות פ"ב מ"א או' ו'.
9. מאירי ברכות סא: יבמות ו: ובערול"נ יבמות קב: ד"ה ולא באנפליא מבואר דאיסור מנעל בהר הבית הוי רק מדרבנן. ובמשנה אחרונה כלים פ"א מ"ח כתב גבי מנעל ואפונדתו דהוי רק מדרבנן.
10. במשנה ברכות נד. איתא לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים. ופרש"י שם שהכוונה שהוא עומד חוץ להר הבית. אמנם הרמב"ם פ"ז מבית הבחירה ה"ה לא הזכיר שהוא עומד מחוץ להר הבית. עוד נזכר במשנה ברכות סא: שיש הלכות מורא מקדש כבר בצופים היכן שרואים את בית המקדש. ויש הלכות מורא בכל מקום, כשינה ועשיית צרכיו. ולפי הרמב"ם פ"ז מבית הבחירה ובחינוך מצוה רנ"ד דינים אלו ממורא מקדש. וביותר מבואר כן גם בסמ"ג עשין קס"ד דפסק כר"ע שאוסר בכל מקום, וכתב דבכל מקום צריך לירא מן המקדש. אמנם מהראשונים משמע שזה מדין מורא שכינה ולא משום מורא מקדש.
11. עי' קרית ספר שכתב שהאיסור חוץ למקדש נראה דהוי דרבנן, דאי מדאורייתא אפילו בזמן הזה היה אסור דיראת מקדש לעולם עכ"ד. הו"ד גם ביריעות שלמה פ"ז מבית הבחירה ה"ח.

12. כמו כל מצוות שבתורה שיש לחנך בהם קטנים. ולענין קטנים שעוד לא הגיעו לגיל חינוך, אף שאין עליהם חיוב של חינוך, מ"מ מוטל על הגדול למנוע זילזול במקדש גם כשנעשה ע"י קטני קטנים, וכמו שמחויבים למנוע גוי מקלות ראש במקדש. ואפשר דאם הגדול מכניס קטני-קטנים להר הבית במצב של קלות ראש, כגון שהקטן מלוכלך וכדו', דיש בזה דין ספיה. ועי' מ"ב סי' שמ"ג ס"ק ד' דאיסור ספיה שייך בכל דיני התורה, ולאו דווקא במידי דאכילה.
13. בפשטות גוי אינו מחוייב אלא בז' מצוות בלבד, ואינו חייב גם במורא מקדש. וכ"נ מדברי הרד"ל במדרש רבה חיי שרה ס"א ז'. ובדברי הרב אבן ח"ן. הו"ד בהערות הבאות.
14. עי' חסדי דוד תוספתא כלים ב"ק פ"א או' ח' שכתב בשם מוהרימ"ט ז"ל דהמכניס גוי למקדש עובר משום ולפני עור וכו' וסיים הרב ולא זכיתי להבין פי' דבריו. ואני בעניי נ"ל כוונת הרב מוהרימ"ט דרבותינו גזרו עליהן שלא יכנסו מן החיל ולפנים ומדינה דאורייתא הם מוזהרים מקרא ד"והיו לך למס ועבדוך" להשתעבד ולקבל מה שגוזרין עליהן חכמי ישראל וכל זמן שאין משתעבדים עבירה היא בידם וזה דלא כהרב ח"ן ז"ל עכת"ד.
15. כן יש להוכיח ממעשה דאלכסנדר מוקדון שהובא במדרש רבה [חיי שרה ס"א ז] לגבי מנעל. אמנם בהג' הרד"ל על המדרש שם נשאר בקושיא, מדוע היו צריכים למנוע את אלכסנדר מוקדון מלהיכנס עם נעלים, הרי אין כנענים מצווים על מורא מקדש. וי"ל דמאחר שגדר מצוות מורא מקדש, שהמקדש יהיה מכובד מצד עצמו, לכן יש למנוע גם אחרים לבזותו אפילו אם הם גויים.
16. רמב"ם ספר המצוות עשה כא. ובפ"ז מבית הבחירה ה"ז. וחינוך מצוה רנ"ד. וכן במצוה שס"ב כתב שמצוות שילוח טמאים נוהגת גם בזמן הזה. וכ"ה במצוה שס"ג ומצוה קפ"ד ומצוה תקס"ה. וכן ס"ל לשו"ע סי' צד ס"א. ומוכח כן ממה שלא הביא דין של היה עומד בקדשי הקדשים, איך צריך להתפלל, כי ממנ"פ אסור עתה להיכנס לקודש הקדשים, ואין דרך השו"ע לכתוב דינים שאין נוהגים בזמן הזה. וכן למד בדבריו הביה"ל שם ד"ה היה. וע"ש שביאר עי"ז את דברי המג"א שם.
17. בטו"א מגילה כח. כתב דדין מורא מקדש בזמן הזה תלוי בפלוגתת התנאים אם קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא אם לא. דלמאן דסבר דקדשה לשעתה ולעתיד לבוא סבר נמי דיש דין מורא מקדש בזמן הזה. ולמאן דסבר דלא קדשה לעתיד לבוא, סבר נמי דאין דין מורא בזמן הזה. וכ"נ שלמד המהרש"א ברכות סב: [דצידד שם דהא דאסרה הגמ' רקיקה בזמן הזה בהר הבית, קאי למ"ד דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא. ומשמע שלמאן דסבר דלא קדשה ליכא איסור רקיקה בזמן הזה]. שו"ר בספר בשבילי המקדש סי' א' שציין לעוד אחרונים דתלו את דין מורא מקדש בזמן הזה, אם קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא אם לא. ומעתה הראב"ד פ"ו מבית הבחירה הי"ד דסבר דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבוא, א"כ יסבור נמי דאין דין מורא מקדש בזמן הזה. וכ"כ המנ"ח מצוה רנ"ד בתחילת דבריו בדעת הראב"ד. ועי' בספר המצוות לרס"ג עשה יג דכתב ומורא למקדש תקים. ולמד הגרי"פ בדבריו דדין מורא חל רק בזמן שבית המקדש קיים, דתלוי הדבר בקדושה כנ"ל. וס"ל לרס"ג כשיטת הראב"ד דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא, וממילא גם אין דין מורא בזמן הזה. וכתב הגרי"פ דכן ס"ל לטורי אבן במגילה הנ"ל. וכתב עוד הגרי"פ דהא דלמדה הגמ' יבמות ו: משבת שמצוות מורא מקדש חלה גם בזמן הזה, וכן הדרשה דוהשימותי את מקדשיכם קדושתם אף כשהם שוממים וכו', קאי רק למ"ד דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא. וכן מבואר בערוך לנר יבמות ו: סו' ד"ה בזה, שהגמ' שם אזלא כמ"ד שם אחרונים דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא [ולפי"ד י"ל כן גם על כל הפסוקים שהובא במדרשים הנ"ל, שזה הולך רק למ"ד קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעת"ל] ועי' ביריעות שלמה פ"ז מבית הבחירה הכ"א ד"ה והנה, דכתב דדעת התוס' זבחים סא. ד"ה מאי, ומגילה י. ד"ה ומאי, כדעת הראב"ד שאינו חייב כרת. אך בכמה דוכתין משמע דסברו כהרמב"ם דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא. ועוד מצינו ראשונים דסברו דליכא דין מורא מקדש בזמן הזה. עי' קיצור פסקי הרא"ש ברכות פ"ט או' כז וז"ל ולא יכנס להר הבית במקלו וכו' ולא ירוק בו ודווקא בזמן שאין גדר מפסיק ובזמן שהכינה שורה עכ"ד. מבואר שבזה"ז שאין שכינה שורה במקדש דאין דיני מורא מקדש. וכ"נ מדברי המאירי שבועות [הו"ד במשנת יעקב פ"ז מבית הבחירה] שהמנהג שהיו נכנסים לשם [אמנם צ"ע מהמאירי ברכות סא: דמשמע דאיכא דיני מורא בזמן הזה] וכן יש להוכיח מחרדים מצוות התשובה פ"ג שכתב שמצא כתב יד הרב רבינו משה מאור הגולה [הרמב"ם] וז"ל יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה ונכנסתי לבית הגדול והקדוש והתפללתי בו עכ"ל. מבואר להדיא שסבר שאין קדושה בזמן הזה, מדנכנסו לתוך הבית להתפלל. אלא דקשה טובא דהרי הרמב"ם ס"ל בכל דוכתין דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא, ואסור להיכנס למקדש בזמן הזה, ואיך נכנס למקום המקדש. ודחוק לומר דהדר ביה. ועי' בשו"ת צץ אליעזר שם שדחה ראיה זו מהחרדים. ועי' מהר"ם שי"ק מצוה ט' דמצוות מורא מקדש נוהגת רק בבית.
ויש לחנך קטנים במצוה זו[12].
ב. גוי אינו חייב במורא מקדש[13]. ויש חולקים[14]. ולכו"ע אין מניחים לו להקל במורא מקדש[15].
בזמן הזה - גם בזמן שאין בית המקדש קיים יש שכינה וקדושה במקום המקדש, ולכן יש בו דין מורא מקדש מן התורה[16]. ויש חולקים[17].
קצת מדיני מורא מקדש - מחוץ למקדש ממקום שקרוי צופים נאסר בקלות ראש.
כשמתקרבים יותר למקום המקדש ונכנסים להר הבית - יש לחלוץ נעלים, אין להיכנס עם תרמיל ובאבק שעל רגליו. אסור לרוק ואסור להיכנס בטומאת זב וכדו'. ואין לעשותו קפנדריא.
כשנכנסים פנימה לקודש לחיל, ולעזרת נשים, יש תוספת הנהגות של יראה כאיסור כניסת גויים טמא שרץ וכו'.
אח"כ כשנכנסים לעזרה - שעל מקום זה נאמר בבית א-להים נהלך ברגש, יש תוספת ניהוגי מורא, כאיסור ישיבה, איסור כניסת טמא מת ועוד. וכן כשנכנסין לעזרת כהנים, בין האולם ולמזבח, אולם, היכל, וקודש הקדשים, כמבואר בפ"א דכלים עשר הקדושות, וברמב"ם פ"ז מבית הבחירה. (הטומאה אסורה גם משום כבוד המקדש כדמשמע ברש"י עירובין קד:, וכ"כ החזו"א עירובין קיב,טו ועוד אחרו')

יין לנסכים לפי מציאות זמננו - חלק ג'
להלכה ולא למעשה

בגיליונות הקודמים תיארנו את סוגי הגפנים מהם מביאים את היין, כיצד מאחסנים אותו, וסוגי הענבים והיינות הכשרים בדיעבד. הדברים נתבארו ע"פ הש"ס והפוסקים, בהקבלה למציאות גידול ואיחסון היין בזמננו. במאמר זה נסקור בעז"ה את **היינות הפסולים**.

[ציוויי שלעניין קידוש היום - דעת רוב הראשונים (וכן נפסק להלכה) פסול רק יין הפסול לנסכים מחמת מיאוס / גריעות[1], ואילו להרמב"ם וחכמי המערב, כל יין הפסול לנסכים פסול גם לקידוש]

מקור לכך שהנסכים צריכים להיות תמימים, הוא מהנא' (במדבר כ"ח ל"א) "תמימים יהיו לכם ונסכיהם"[2] ונדרש מזה תמימים, ולא **בעלי מומין**.

פסולים נוספים נאמרו בנסכים: **א.** פסול מחמת **מיאוס**, מהנא'[3] (מלאכי א' ח') "הקריבהו נא לפחתך". **ב.** פסול מחמת **שינוי**, מהנא' (ויקרא כ"ג ל"ז) "זבח ונסכים".[4] **ג.** פסול מחמת שהיין **אינו משכר**, מהנא' (במדבר כ"ח ז') "שכר". **ד.** פסול חיצוני (לא בעצם היין) ע"י **הוספת סוכר** וכדו' ליין, מהנא' (ויקרא ב' י"א) "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו לה". **ה.** פסול חיצוני מחמת **שאין ברכת היין בפה"ג** אלא 'שהכל'.

אלו פסולים בדיעבד לכו"ע:[5]

יין מעושן [לרש"י; שעשנו את הענבים המרים עד שהתמתקו. לתוס' (ב"ב יח. ד"ה לא); שעשנו את היין עצמו עד שנפגם (וכן משמע מהגמ' זבחים סד. וברש"י שם ד"ה יתעשנו). להרמב"ם בפיה"מ; שיש לכלי האחסון ריח רע המשפיע על היין[6], ואילו לכף נחת (מנחות שם); שעישנו בגפרית את חביות אחסון היין]. הפסול הוא מחמת שינוי (ר"ן ב"ב צז:, מאירי שם, רשב"א ב"ב כ:, שו"ת ריב"ש סי' י', רמב"ן ב"ב צז: בקצת עישון) או מחמת הפסול הכללי של בעלי מומין (רמב"ם שם, ולכאורה כך גם לתוס' ב"ב יח:, צז:. ולרמב"ן ב"ב יח. בהרבה עישון) (משנה שם רמב"ם שם ושם ה"א). **לכאורה בזמנינו לא מצוי יין זה**[7].

יין מבושל[8] פסול מחמת שינוי (כ"ה לרוב הראשונים[9]. ובדעת הרמב"ם עיין הערה[10]) או מחמת שאין ברכתו בפה"ג (הגאונים, רש"י, והרי"ף - מקורותיהם בספרנו פרק ז') (משנה שם ורמב"ם שם פ"ו ה"ט). [ובתערובת יין מבושל עם שאינו מבושל - עיין בהערה[11]].

יין מבושל בשמש עד לשינוי טעמו כטעם יין מבושל. פסול מחמת שינוי (רמב"ם שם, ע"פ זבח תודה מנחות שם ד"ה הליסטיון).

יין מגולה [מכל הסוגים, עיין בספרנו פרק כ"ד] פסול מחמת מיאוס (גמ' ב"ב צז: ורמב"ם פ"ו ה"י).

יין שיש לו ריח רע [מחמת ששהה בכלי מסריח, ואף שהיין עצמו תקין ללא זכר לחומץ] פסול מחמת מיאוס (גמ' ב"ב צז:).

יין מתוק [מחמת הענבים עצמם[12]] לר' אשי (מנחות פז.) פסול מחמת מיאוס. וע' מאירי (ב"ב

---

1. ברשב"ם (ב"ב צז: ד"ה למעוטי וד"ה אלא) מודגש, שכל הדימוי של היינות הפסולים מנסכים לקידוש הוא רק לגבי יינות שיש בהם מיאוס, ולכן רק מגולה או שיש בו ריח רע ששניהם מאוסים יפסלו. שאר הראשונים (רמב"ן, רשב"א, ריטב"א ור"ן) נקטו בנוסח דומה [והריטב"א כ"כ בשם הרשב"ם], שכל יין שאין מנסכים בו מחמת שנשתנה לגריעותא הרי הוא פסול למזבח

ולרשב"ם שנקט בדוקא ענין מיאוס יקשה קצת מדוע יין מעושן פסול לקידוש, הרי אין בו מיאוס רק גריעות. וצ"ל, או שבאמת לשיטתו יין מעושן יהיה כשר דאין בו מיאוס הגם שיש בו גריעות, או שהוא יסבור שאין בו גריעות רק שינוי, וכשאר הראשונים [בפרט שלפירוש רש"י (שעל פיו הולך הרשב"ם) אין שום גריעותא בעישון, דזהו רק המתקת הענבים].

2. המשנה במנחות הביאה פסוק זה בסמוך לדברי רבי יוסי בר' יהודה הפוסל יין שעלו בו קמחים, ומשמע ממנה ומרש"י שם (ד"ה שנאמר), שהפסוק נלמד רק על פסול זה ולא לשאר פסולים, אולם מהרמב"ם בהקדמתו להלכות אלו (הל' איסורי מזבח פ"ו ה"א) מוכח שזהו פסוק כללי כמקור לכל הפסולים, וכ"כ הרש"ש (מנחות שם ד"ה תמימים) והזהר תודה (שם ד"ה שנאמר).

3. בבה"ל (סי' ער"ב ד"ה אין) הקשה שלא מסתבר לומר שכל הפסולים לקרבנות ולנסכים [וה"ה לקידוש] שנלמדו מ"הקריבהו נא לפחתך" יהיו פסולים גם בדיעבד, שהרי מצינו שנלמד מפסוק זה גם דברים שכשרים בדיעבד, וכגון שחט בהמה כחושה, וגם דברים שנפסלו אף בדיעבד, וכגון שחט בהמה טריפה.

4. בכורות (יז.) "זבח ונסכים, מה זבח שלא נשתנה מבריותו אף נסכים כן".

5. וצ"ע שהמשנה במנחות לא הזכירה פסולים נוספים למזבח מחמת מיאוס האמורים בגמ' ב"ב (צז.), ואת הפסול מחמת שינוי המוזכר בגמ' בכורות יז. מאידך צ"ע בגמ' בב"ב (שם) מדוע היא לא ניסתה להביא כביאור לדברי ר' זוטרא את הפסולים המפורשים במשנה מנחות. וברמב"ן (ב"ב שם ד"ה ויש), והר"ן (שם ד"ה אין) תירצו שהגמ' הביאה רק שינויים בטעם לריעותא, וכרשב"ם, משא"כ הדלה נפן ע"ג תאנה, מבושל ומעושן שנשתנו ולא לריעותא. ובאמת לר' אשי היה צריך להזכיר מתוק. ובריטב"א (שם ד"ה ואלא) כתב כך שנקטו כאן רק יין שיש בו פגם בגופו, ולא יין מבושל או שיש בו דבש. ובלח"מ תמה על הרמב"ם מדוע לא הביא דיין קוסס, יין שמרים ויין שריחו רע פסולים.

6. בבה"ל (סי' ער"ב ד"ה אין) הסתפק ביין ששהה בכלי שיש בו ריח לווי שאינו מסרית, דגם לדעת הרמב"ם שביאר שכל ריח לא טוב בכלי הרי היין שבתוכו מוגדר כמעושן, יל"ע האם גם ריח לווי נחשב כמעושן או לא, וגם לשאר הראשונים שסברו שיין מעושן זהו כפשוטו, האם יש בריחו המשונה משום פסול מחמת מיאוס כיין שריחו רע או לא. ולפ"ז יש להסתפק ביין מיושן בחביות עץ אלון [או אף במיכלים רגילים עם שבבי עץ אלון] הם הוא כשר למזבח, כיון שטעם העץ הוא טעם חיצוני שאינו כחלק מהיין [וכמבואר בספרנו פרק א', שיישון היין בחביות אינו מוכרח כחלק מתהליך הייצור ואינו טעמו הטבעי של היין, אלא הוא הוספת טעם זר של עץ ליין]. והגם שלפי הראשונים האחרים אין בו פסול מחמת מיאוס ולכן כשר, בכ"ז יש בו טעם לוואי שאולי פוסלו לביאור הרמב"ם ביין מעושן מחמת שינוי.

7. הגם שזה היה מצוי בעיקר בעבר שהיו מאחסנים את היין בכלי חרס, אמנם זה יכול להיות מצוי גם כיום באחסון יין בחבית עץ לא נקייה. בפועל ב-150 האחרונות שהמתכת צפופה זה לא מצוי.

8. **ובין מפוסטר, מצינו בפוסקי זמנינו שהבינו [גם בדעת הרמב"ם], שגם אם לא נשתנה טעמו, הרי נשתנה מבריותו ודינו כמבושל, [אג"מ (יו"ד ח"ג סי' ל"א, וכתב שם שאף פחות משהיד סולדת בו הוא כבר משתנה, ע"ש) שו"ת מנחת שלמה (קמא סי' כ"ה), אור לציון (ח"ב סי' כ' ס"ק י"ח), קובץ תשובות (ח"א סי' ע"ה) ותשובות והנהגות (ח"ו סי' ע"ה)].**

9. מ"מ (הל' שבת פכ"ט הי"ד), רמב"ן (ב"ב יח. ד"ה הא, צ"ז: ד"ה ויש), רא"ש (ב"ב פ"ו סי' י'), מאירי (ב"ב צז: ופסחים קז.), ריב"ש (שו"ת סי' י'), תשב"ץ (ח"א סי' פ"ה), אור זרוע (ח"ב סי' רנ"ו ד"ה קונדיטון), ריטב"א (ב"ב צז: ד"ה או), ר"ן (שם), טור וב"י (סי' ר"ב ס"א).

10. המ"מ (הל' שבת פי' כ"ט הי"ד) המאירי (פסחים קח: ד"ה יין מבושל), הטור והב"י (סי' ר"ב ס"א) הבינו בדעת הרמב"ם שהיין לא גרע לאחר הבישול, וברכתו בפה"ג, והפסול הוא מחמת שינוי. ואילו רבינו מנוח (הל' חמץ ומצה פ"ז ה"י), רבינו ירוחם (נט"ז ח"א קמ"ב ע"ג הובא בב"י סי' ר"ב), ערך השולחן (הספרדי, יו"ד קכ"ג ס"ה) ואתוון דאורייתא (כלל ד' אות ב') הבינו בדעת הרמב"ם שהפסול הוא מחמת שנשתנה לגריעותא שאין ברכתו בפה"ג. [ויתכן שבזה תלויות שתי הגיראסאות בשו"ת הגאונים (מכון אופק תשובה ק"ד ובהערה שם), האם גורסים "שנשתנה מכמות שהיה" או "שנפגם טעמו"].

ולכאורה כמחלוקת זו נחלקו רבינו מנוח והמאירי בהבנת ד' הרמב"ם (שם פ"ו ה"ט): "והמבושל באש והמבושל בשמש עד שנשתנה טעמו בבישול". רבינו מנוח הבין שבין יין המבושל באש ובין יין המבושל בשמש צריך שישתנה טעמו ע"י בישול [ולפ"ז תמה על הגאונים הסוברים שדי לנו ברתיחה קלה, בעוד ששינוי הטעם הוא רק ברתיחה ארוכה יותר], וזה כשיטתו שהפסול הוא בגריעותא של הבישול, ואילו המאירי הבין שהפסול הוא משום שינוי, ולכן המבושל באש פסול אף קודם רתיחה, דאין ספק שחימום משפיע על היין, גם כשהוא פחות מדרגת חום שהיד סולדת, ורק כשהיין מבושל בשמש יש לחלק אם נשתנה טעמו שאז נחשב כמבושל באש או לא נשתנה טעמו שאז כשר כיין הליסטיון העשוי מענבים שהבשילו בשמש זמן רב.

11. התשב"ץ (כ"ט) דן לגבי נסכים, האם יש לדמות את היין המבושל לשאור ודבש הפוסלים אפי' במעט מהם את כל היין למזבח (כמבואר במנחות נח:), או שיש לדמות זאת לדם שנתערב בדברים אחרים שהולכים בו אחרי שינוי מראה הדם (זבחים עז:), וה"ה כאן היין שאינו מבושל הרי הוא כדם והמבושל הוא כמים, וא"כ היין שאינו מבושל יפסל אף במעט יין מבושל [הנחשב כמים שנתערבו בו], משום שכבר בפחות מעשירית מים כבר נשתנה מראה היין.

12. **בזמנינו אין לנו מידע מהו יין זה, וגם צ"ע מדוע הוא מאוס, אם משום שנשארה בו מתיקות, והלא יין מגיתו ויין הליסטיון כשרים בדיעבד אף שיש בהם מתיקות. ויתכן - וכן שמעתי ממר שמעון בטר (מנהל הבצרות של בית חורון) שמדובר בענבים מתוקים מאוד שיש בהם מחלה עם ריקבון וריח לא נעים, ואף שרמת הסוכר שבהם גבוהה - בכ"ז איכותם פחותה מאוד, עד שהיינם אינם מצליחים לעשות מזה יין, וספק אם נוצר מהם אלכוהול, כי אין די ברמת סוכר הגבוהה בכדי לייצר יין, אלא יש צורך בשאר הפרמטרים הנוספים.**

[ובשו"ת הרד"ל (סי' ד') כ' שהכוונה ליין העשוי מזן ענבי 'מושקאטעלל' המתוקים במיוחד מעיקר גידולם. ואם הכוונה לענבי מוסקט הדבר מוקשה מאוד, כיון שענבי מוסקט אינם מתוקים יותר מענבי יין אחרים, רק יש בהם חומציות נמוכה וארומות ייחודיות המתאימות במיוחד ליין מתוק].

13. בבה"ל (סי' ער"ב ס"ג ד"ה ועל) תמה על מש"כ בש"ע שניתן לקדש לכתחילה על יין מתוק, אף שיין זה פסול למזבח אפי' בדיעבד, שהרי בשונה מהפסולים האחרים שהוכשרו לקידוש משום שיש להם שינוי למעליותא, הרי שבפסול זה אין בו שינוי לטיבותא, ואף מצינו שהפסול שלו הוא מחמת שהמתיקות היתירה של הפרי מאוסה, ונשאר בצ"ע [ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' נ"ח) הוכיח מהמאירי בב"ב שאף שלגבי ניסוך זה מעכב הרי שלגבי קידוש אין בעיה בכך, משום שאינו יכול לשכר].

14. וצ"ע מדוע הראשונים התעלמו מפסול זה [ולהריטב"א (בב"ב שם) יקשה עוד למה לא נקט יין מעושן, שכתב שהגמ' בב"ב נקטה רק את הפסולים מחמת מיאוס ולא ריבתה גם פסולים אחרים כגון יין מבושל וקונדיטון, וזהו משום שנשתנו לעילויא, והרי לדבריו היתה הגמ' צריכה לנקוט יין מתוק וגם יין מעושן ששניהם נשתנו לרעה (אמנם שאר הראשונים נקטו שיין מעושן לא נשתנה לרעה)].

15. בחידושי הגרי"ז (מנחות נז: ד"ה עירובו), קרן אורה (זבחים עז. ד"ה ור"א, מנחות נח. סד"ה והרמב"ם), מנחת חינוך (מצוה קי"ז אות ג' ד"ה ואחד) ומשאת המלך (ח"א סי' קכ"ה) ביארו, שאף שרק הדבש אסור להקרבה, בכל זאת היות והוא פסול מגזה"כ הרי הוא פוסל לניסוך את כל היין שבו נתערב. אמנם הפמ"ג (סי' ער"ב ס"ק ג') הקשה מנ"ל להרמב"ם שאפי' טיפה קטנה הפחותה מששיים תפסול את כל היין. והניח בצ"ע.

16. אולי אפשר לומר שר' יוסי בר יהודה החמיר מכולם, משום שהבין כפירוש דלעיל שהקמחים זה עובש המעיד על פגם היין, משא"כ שאר התנאים הבינו כפירושים האחרים ששכבה זו אינה מעידה כלל על פגם, אלא היא רק תוצאה של תסיסה, וממילא היין עצמו כשר לכתחילה לניסוך.

17. הרמב"ם בפיה"מ (מנחות שם) כתב שאין הלכה כמותו, ורק את הקמחים עצמם יש להימנע מלהביא, כדלעיל. והא"ר (סי' ער"ב ס"ק ה') תמה מדוע הגמ' בב"ב צז: לא מנתה את פסול זה של הקמחים עצמם. ומנסה לדחוק שבאמת הפסול של הקמחים עצמם יהיה כלול בפסול מחמת מיאוס אף שהוא יין גמור [וקשה ע"ז, דהגמ' מנתה דוגמאות נוספות שיש בהן מיאוס ולא הסתמכה על כך שנקטו את יין מגולה וגם את ריחו רע ששניהם מטעם מיאוס, וביותר שמנו גם את מגולה וגם את ריחו רע אף ששניהם פסולים מחמת מיאוס]. מה שעדיין תמוה, שהא"ר כתב שם שרבי יוסי בר יהודה דיבר על יין ללא קמחים, ובזה לא פוסקים כמותו עד כדי כך (ודייק זאת מהכתוב 'יין שעלו בו קמחים'), אבל י"ג 'שיש בו קמחין'. וביותר, שהרי לעיל ראינו שמביאים מפיה, א"כ כלול בכך גם את הקמחים הצפים למעלה, ומדוע פוסלים זאת אף בדיעבד.

18. הזבח תודה (ד"ה איכא) תמה על הרמב"ם שלא הביא את דין יין לבן, ואמנם בב"י כתב שהרמב"ם מכשירו, ואין להוכיח מהגמ' "אל תרא יין כי יתאדם" דמשמע רק שאין להחשיב את היין מפני אדמימותו, ובאמת היין נקרא יין גם כשאינו אדום, אולם במנחות (פז.) ופסחים (קח:) לומד רבא מפסוק זה בדוקא את שבח היין האדום. אלא מנסה הזבח תודה ליישב, שבגמ' ב"ב (צז:) כתוב שרבנן [שכמותם פסק הרמב"ם] מכשירים לכתחילה יין ישן אף שצבעו האדום דוהה ומלבין, וא"כ ה"ה שגם יין לבן יהיה כשר לכתחילה [ואת יין בורק הכשר רק בדיעבד יבאר הרמב"ם שהכוונה כראשונים שגרסו בו 'בודק'].

19. הרמב"ן מקשה, מדוע יין כושי אינו פסול בדיעבד, והרי הוא אינו אדום. ומבאר שזהו משום שהיה אדום אלא שלקה, עוד מבאר, שבאמת כבר מתחילת בריאתו הוא אינו אדום, רק שהוא לא ממש כושי [הנוגע לאדום]. והתשב"ץ (סי' פ"ה) דחה, שלא מצינו זאת בין רק בדם הנדה ובריאה, ועוד, שא"כ היה צריך להפסל אפי' בדיעבד [ולדעתו הכושי לא פסול כיון שנולד כך].

20. הספרי (פר' נשא סי' כ"ג ופר' פינחס סי' קמ"ג) למד מלשון הפסוק "ונסכו רביעית ההין - חי אתה מנסך, ואי אתה מנסך מזוג" ["הין" הוא מלשון 'חי']. ואילו הרשב"ם (ב"ב בשם הספרי) והרמב"ן על התורה (במדבר כ"ח ז') מביאים זאת מהנא' בפסוק הנ"ל "שכר" ומכאן למעט מזוג שאינו משכר [ובגליוני הש"ס (על הרשב"ם שם) ביאר ע"פ הגמ' כריתות יג: שאם נתן בתוך יין כל שהוא מים אין חייב הכהן על שתייתו, כיון דאין בזה דרך שכרות, ונתבאר בספרנו נספח ד']. ותמה עליהם המזרחי (שם) שהרי בספרי זה נדרש מ"חי" ולא מ"שכר", ועוד, שמ"שכר" לא משמע שזה לעיכובא כנלמד מ"חי".

21. מפשטות הרמב"ם משמע, וכן הבינו בדעתו בשו"ת הריב"ש (סי' י') והתשב"ץ (סי' פ"ה), שיין מזוג פסול למזבח, וכ"כ בשבות יעקב (ח"ב או"ח סי' י"ח) שהיין המזוג פסול להרמב"ם למזבח [ואמנם במשנה בסוכה מבואר שאם עירה שלו יין בתוך של מים כשר, אבל שם מדובר בחג הסוכות ששתי הניסוכים שם של מצוה אז אינם מבטלים זה את זה. ועמנ"ח (מצוה ש"כ), וגם הוא סבור בדעת הרמב"ם שיין מזוג פסול ושכך היא פשטות הגמ' בב"ב והספרי. ואילו בזב"ת (סוכה) ביאר את המשנה שלא מדובר שעירה את שניהם יחד, אלא שעירה את האחד בכלי העירוי של האחר אשר נקב ירידתו אל השית שונה ברוחבו]. אבל י"א שהרמב"ם הכשיר זאת למזבח: הלחם משנה (הל' מאכ"א פי"א ה"ט) מוכיח מכך שהרמב"ם אסר יין נסך גם כאשר הוא מזוג, ובהכרח שהיה ראוי לנסכים, שהרי יין נסך נלמד מיין לנסכים. האור שמח (הל' מאכלות אסורות שם), מרחשת (ח"א סי' כ"א אות ב'), קרית ספר (למבי"ט הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו) ועמק ברכה (הל' ניסוך המים אות ג') הוכיחו זאת מהרמב"ם בהל' תמידין ומוספין (פ"י ה"ז) הכותב "ואם עירה המים לתוך היין או היין לתוך המים ונסך שניהם מכלי אחד יצא", ובהכרח שעירה אותם יחד ונוצר כאן יין מוזג במים, שאע"פ שצריך לנסך יין בכמות של ג' לוגין, אולם היא גם יכולה להתערב עם מים נוספים ע"י מזיגה, וכל זמן שיש בסה"כ ג' לוגין יין ממש יחד עם המים הרי זה כשר למזבח [אמנם המאירי, תוי"ט (סוכה פ"ד מ"ט) וזבח תודה (סוכה מח ד"ה עירה) גרסו "בכלי אחד", וכמותם יסברו החולקים]. בשו"ת מקור ברוך (ח"ב סי' ל"ו אות א') הוכיח לזה ממדרש שה"ש, שבני ישראל היו מנסכים במדבר יין המיוצר ממי באר מרים שהפכו בדרך נס ליין, ומכאן שאף שחסר כאן את השיעור, שהרי אין כאן יין, אעפ"כ זה נחשב ליין.

22. רש"י כותב בג' מקומות שיין מגיתו פסול למזבח אף בדיעבד. רש"י עה"ת (במדבר כ"ח ז') כותב: "יין המשכר, פרט ליין מגיתו" [והקשה הרמב"ן עליו מהגמ' בב"ב שם שמוכח שאינו ממועט מהמזבח אלא רק לכתחילה. והמזרחי יישב שאכן כוונת רש"י שפסול רק לכתחילה ולא בדיעבד]. רש"י במנחות (פו: ד"ה לא מתוק) כותב לגבי יין מתוק הפסול אף בדיעבד: "ענין אחר תירוש שלא עברו עליו מ' יום. רש"י נדה (ח. ד"ה יין בן מ' יום) כותב: "ומקמי הכי פסול דה"ל יין מגיתו" [ובתוס' הרא"ש שם ביאר בזה שהגם שלאחר ג' ימים מצינו בגמ' תענית שזה כבר לא יין מגיתו, בכ"ז לגבי ניסוך בעינן מצוה מן המובחר].

גם בדברי הארחות חיים (הל' קידוש. הודפס גם בשו"ת הרשב"א ח"ז סי' תקכ"ט) כותב "דהא דאמרינן סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש אע"ג דאין ראוי לנסך" [אמנם הרשב"א עצמו סבר שכשר למזבח וכמש"כ בשו"ת ח"א סי' קס"ח].

הג"ר פינחס גרינברג שליט"א מח"ס דיני היין ומיץ הענבים

ניתן לשלוח הערות למייל 3007489@gmail.com או לטל' 077-2007489

שם) שפי' משום שאינו משכר[13] (משנה וגמ' מנחות שם רמב"ם שם פ"ו ה"ט).[14]

גפן מודלית ע"ג תאנה יינה פסול מחמת שינוי (גמ' בכורות יז., רמב"ם שם פ"ו ה"י).

יין שטעמו חומץ פסול מחמת שאין ברכתו בפה"ג.

יין ממותק [בהמתקה חיצונית], פסול מחמת איסור הקטרת דבש ע"ג המזבח (מנחות נח, רמב"ם שם פ"ה ה"א).[15]

אלו פסולים בדיעבד לחלק מהדעות:

יין עם קמחים - [לר' יוסי בר יהודה אפי' אם סיננו את הקמחים[16], ולהמרדכי (ב"ב אות תקס"ז) ואר"ח, וכ"כ הב"י והרמ"א, דוקא אם הוא מכיל קמחים[17]] פסול משום בעל מום (משנה מנחות פז.).

קוסס [שריחו חומץ ואינו עתיד לתסוס] - **לר' יוחנן** פסול מחמת שאינו משכר, **ולריב"ל** מחמת שאין ברכתו בפה"ג.

יין לבן[18] - **לרמב"ן, הר"ן והרמ"ה** (ב"ב שם) [ואולי גם לר"י רשב"א וריטב"א, ודלא כשאר הראשונים שהובאו לעיל ביין סמוקן]. פסול משום שנא' "אל תרא יין כי יתאדם"[19].

יין קונדיטון [המבושם בחומרי טעם] - **להמאירי** (ב"ב שם) הפסול הוא מחמת שינוי.

יין מזוג - הפסול הוא מחמת שאינו משכר [20] (גמ' ב"ב. ר"ן, רשב"א ב"ב שם ד"ה ריטב"א, מאירי ב"ב צז, תשב"ץ ושאר ראשונים, ודלא כחלק מהדעות בדעת הרמב"ם עיין הערה[21]). **[כיום לא מוזן מדוע יין זה קרוי 'אינו משכר'].**

יין מגיתו - יתכן לכמה ראשונים[22], הפסול הוא מחמת שאינו משכר.

נדגיש שוב שלא באנו להורות אלא להציע הדברים בפני הת"ח
והשי"ת יזכנו בקרוב לחידוש העבודה בביתו נאוה קודש ולנסך יין לריח ניחוח לפניו.

למה לקו באיכה

הג"ר יהושע ליפשיץ שליט"א • ראש מכון מאיר פנים, מחבר כ"ז ספרים

בגמרא סנהדרין (דף קד.) איכה ישבה בדד אמר רבא אמר רבי יוחנן מפני מה לקו ישראל באיכה, מפני שעברו על שלשים ושש כריתות שבתורה (איכה בגמטריא שלשים ושש). אמר רבי יוחנן מפני מה לקו באל"ף בי"ת (איכה כתוב כסדר האל"ף בי"ת) מפני שעברו על התורה שניתנה באלף בי"ת, ע"כ.

צ"ע פירוש הדבר שעברו על התורה שניתנה באל"ף בי"ת, הלא רק מוציאים את המילים מהפה על ידי אל"ף בי"ת? אם רוצים לומר שמישהו עושה נגד משהו, אי אפשר לעשות דבר נגד דבר שלא נתגלה, וכל גילוי הוא רק על ידי דיבור, וכל דיבור הוא באל"ף בי"ת, ואם כן מה המיוחדות שדווקא כאן נחשב שחטאו באופן המתנגד לאל"ף בי"ת?

ובהמשך הגמרא שם 'אמר רבי יוחנן בשביל מה הקדים פ"ה לעי"ן (שהפסוקים בפרקים ב', ג', וד' של ספר איכה, כתובים לפי סדר הא"ב, אבל האות פ' לפני האות ע' שזה הפך הסדר)? בשביל המרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם'. כלומר, סדר האל"ף בי"ת נשתנה בגלל שעיקר הגורם של חרבן הבית היה מעשה מרגלים, שזה גרם שיהיה בכיה לדורות, והם גרמו את זה על ידי שהם הקדימו פה לעין.

בגמרא ברכות (דף נה.) 'אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ'. בצלאל היה הבונה הראשון של המקדש (המשכן והמקדש הם מקבילים אחד לשני), והוא עשה זאת על ידי צירוף נכון של הא"ב שבהם נבראו העולם, ובהם נתנה התורה כולה, וצריך שזה יהיה בצירוף הנכון, כדי שיהיה מקדש. וממילא מובן שאם נחרב בית המקדש, אזי בהכרח נחרב גם צירוף הא"ב.

כתוב בספר יצירה שהאותיות הם אבנים, וכשהם מצטרפים הם נקרא בתים. בשתי אבנים אפשר לצרף שתי בתים (אפשר לבנות שתי מילים משתי אותיות), בשלשה בונים ששה בתים, בארבעה אפשר לבנות עשרים וארבעה בתים. כשיש לה' בית בעולם (כמש"כ (בראשית כח כב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית א-להים, וכן (שמות כה/ח) ועשו לי מקדש) - זה נבנה בצירוף הנכון של אבנים. האבנים הם אותיות, שכל הבריאה נבראה על ידי מאמרים. וכשהאל"ף בי"ת נחרב, אזי הוא בוכה.

בגמ' הנ"ל כתוב שלקו באיכה מכיון שעברו על שלשים ושש כריתות שבתורה. ויש לתמוה שהרי הרבה מילים שהם גימטריא של ל"ו שלא לקו בהם? איתא בחז"ל (תיק"ז צד.) על אדם הראשון אחרי חטאו אז נסתלק הקב"ה מהשכינה, ז"א שהגילוים העליונים השייכים לעתיד לבא הפסיקו מלהתגלות כאן, ולכן זה מרומז בלשון איכה 'איה כה', שה'איה' שהוא הגילויים העליונים נפרדת מה'כה'. ז"א שעצם חטאו היה במקום גבוה ונכבד כל כך, שהוא גן עדן. אם זה היה במקום אחר לא היה ענשו של אדם חמור כל כך, אבל בגלל הנכבדות של מקום ג"ע - היה לו להשכיל ולהתבונן מקום כבודו ית'.

השאלה, למה לקו באיכה, פירושה, למה הם לקו באופן שהגיע עד איכה, שהרי בבית המקדש חזרו כלל ישראל למציאות של מעין גן עדן, והפסידו את זה בחרבן, ולכן החרבן הגיע עד איכה, עד להפריד הגילוים העליונים מהתחתונים, ולכן דווקא כאשר עבור על הל"ו כריתות הם כרתו הגילוים של רצונו ית' אל עם סגולתו.

הענין של בית הוא לצרף פרטים למציאות אחת. וענין של בית אלקים הוא לצרף כל הבריאה כולה למציאות אחת, אליו ית', וזה אותה אבן אשר שמתי מצבה (בראשית כח כב) שכל הריבוי של האבנים התחברו יחד, שהם גילו שכל הריבוי הוא רק להגיע למי שברא אלה, ולכן הם אמרו עלי יניח צדיק את ראשו. כי יעקב אבינו חבר את כל הבריאה לבית אחד.

כתוב באר"י בליקוטי תורה: שנים מרכיבים יחד לבית, בית הוא הצירוף של אור ועוד אור בלי האלפי"ם. 'ור' ועוד 'ור' - בגמטריא 'בית'. פירוש הדבר, שכל אדם ואדם הוא מציאות לעצמו ואור לעצמו, וכששנים מתחברים יחד, אז באמת הם מחברים יחד את כל המערכת, ז"א כשהם מחברים יחד כל מה שיוצא מהם, כלומר, האור של כל אחד ואחד, נוצר בית. הפעולה הראשונה בעולם שה' עשה מעצמו לחוץ (חוץ מבראשית שזה נמי מאמר) - היה 'ויאמר א-להים יהי אור' (בראשית א ג). רואים מזה שכל מי שמוציא עצמו לפועל, על ידי ביטוי אמיתי, אזי אפשר ליחס זאת לאור, וכמ"ש (ברכות דף כב.) פתח פיך ויאירו דבריך. כששתי מציאויות הם מתחברות יחד, אז כל הביטוי שלהם נעשה בית. איך יראה בית? כשאל"ף ועוד אל"ף מתחברים, כל ביטוי שלהם הוא לעשות בית. שם ה' נקרא על בית המקדש, זה בית א-להים. ה' והבריאה מתחברים יחד שם וזה מקור החיבור.

עיקר בית המקדש זה בית קדש הקדשים, ועיקרו הוא הארון שעליו יש כרובים שהם נראים כאיש ואשה, והחיבור הזה נקרא בית כמש"כ (ויקרא טז ו) וכפר בעדו ובעד ביתו, וכמש"כ עוד (דברים כה ט) לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. האר"י כותב על איכה ישבה בדד, שבדד בגמטריא עשר, וכל עשר זה שלם, ציבור, ומחובר. הפירוש של המושג בדד הוא, להחריב דבר שלם, מציאות של בד בבד הוא שכל אחד לעצמו. ה' מצרף כל אלה להיות אחד. חרבן הוא להחריב בית, להחזיר בית לבדד, לאבנים. חרב הוא הפך חבר. כשה' לא בתוך הבית המקדש, הבית הופך לבית בלי חיבור וזה חרבן. זהו איפוא ביאור במש"כ שלקו באיכה ובאל"ף בי"ת, שהאל"ף והבי"ת לא מצטרפים, כי עברו על התורה שנתנה באל"ף בי"ת, והתורה היא הצירוף הנכון של האל"ף בי"ת. הבית נבנה באבנים, ואם נחרב האל"ף בי"ת, הכל נחרב.

איפה הצירוף האמיתי של האל"ף בי"ת, ואיפה הצירוף שגורם להיות בדד? איתא בגמרא הטעם שהוקדם בפסוקים פ"ה לעי"ן בשביל המרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם. כאן טמון השורש של החרבן, שנשתנה סדר האל"ף בי"ת, ועל זה האל"ף בי"ת בוכה. תחילת כל תפיסה היא העין, וההוצאה לפועל היא על ידי הפה. כאשר העין בא לפני הפה אז נמשכים אחרי ההתחלה ודביקות בשכל, ומוציאים השכל לפועל (נצח ישראל למהר"ל פ"ט), וכאשר דבקים בשכלי ובנבדל אין מקום לגלות. וכאשר לא דביקים בנבדל אין הגמר אינו דבק בהתחלה בשכלי, ולכן מסולקים מה' ית' וזה גורם גלות.

א' מהחילוקים בין קליטה של עין לקליטה של פה הוא, שעין לא תופס דבר בודד, אלא כל פעם נתפסים לפחות שתי דברים מחוברים, שצריכים רקע לראות, הפירוש של זה הוא שהעין תמיד רואה כלל. הפה מצד שני, לא יכול לדבר שני דברים יחד אלא הוא מדבר רק פרטים שמצטרפים יחד, שאין דיבור של כלל. מבטאים אות ועוד אות, ומצרפים מילה ועוד מילה ומצרפים למשפט וכו'. כשמקדימים פה לעין, התפיסה העיקרית פרטי בעולם החומר, ולא בנבדל (שהרי כל פירוט שייך לגשם), כנ"ל זהו עוד גילוי של האי"ה כ"ה.

הרמב"ן (והר"ן סוף תענית מביא זאת מתורת האדם) כותב שכשט' באב נופל במוצאי שבת לא אומרים הבדלה על הכוס, בגלל שכתוב בגמרא ברכות (שם) בתחלה קבועה בתפלה העשירו קבועה על הכוס, ובליל ט' באב כולנו עניים מרודים, ולכן עיקר החיוב הוא בתפילה, ואין עני אלא בדעה (נדרים מא.), ומובן על פי הגמ' (ברכות לג.) כל מי שאין בו דעה שכאילו נחרב בית המקדש בימיו, אין בו דעה ז"א שהוא לא יודע לחבר דברים יחד, שדעת הוא לשון של חיבור, ז"א שהוא לא יודע לחבר השורש אל הענף. יום החרבן הוא יום שנחרב הדעת, ולכן כולנו עניים. כתוב באותה גמרא נדרים הנ"ל במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה (התם מיירינן מדעת, דהיינו, מי שיש לו דעת יש בו הכל) דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני. על דא ודאי קא בכינא.

אחרי כל הנ"ל כל א' וא' שלומד תורה הוא בונה את הבית המקדש, ומתקן העולם, ומתקן את האלף-בית. **בידינו הדבר.**

קו קול מהיכל 077-2115136 לשמיעת הוראות יש להקיש * בתפריט הראשי
לפרטים בכל ענייני העלון: 050-4127660 או במייל: kol40X20@gmail.com

דבר המערכת - המשך

כיום יש לנו כ"כ הרבה דברים שאנו מוקפים בהן שהם מסעירים לנו את הרגשות, דרך חמשת החושים בשלל צבעי הקשת. אך באיזה צבע זה צער השכינה? מה זה בכלל? איזה עובי זה וכמה זה שוקל? הרגשות העדינות האלו שבאים אחרי שעות לימוד רצופות, או אחרי סדר מוסר סוער, הם לא מחזיקים הרבה זמן מעמד. אחרי מעריב בירידה לחדר אוכל, כבר לא נשאר מזה כמעט כלום. כדי לשמר את זה ולתפוס את הדברים, חייבים אנו לעדן את הלב. יש כאן נקודה מרכזית, שכדי להרגיש דברי רוחניות, אין ברירה אלא לעדן את החושים. להיות יותר עדין ויותר רוחני, ופחות גס ומגושם. לא לשקוע בתוך הרגשות הסוערים של האכילה והשתיה והנאות הגוף, **"ר"י הנשיא אומר: כל המקבל עליו תענוגי העוה"ז מונעים ממנו תענוגי עוה"ב, וכל שאינו מקבל תענוגי העוה"ז, נותנים לו תענוגי העוה"ב"** (אבות דר"נ כ"ח ה'),

רק כאשר יש לאדם, נבדלות מן החומריות, בלשוננו קוראים לזה "עדינות", יש בו קדושה. לא כתוב מפורש בתורה "תהיה עדין", אבל על דוד המלך נאמר שנקרא **'עדינו העצני' שהיה מעדן עצמו כתולעת'** (מו"ק סז:). ובאור החיים הקדוש (פנחס) מביא חז"ל זה על בני יששכר שהם בני התורה, שנאמר **"לתולע משפחת התולעי"** שעל הת"ח להיות עדין כתולעת. העדינות הזו היא ההיפך של הגסות, של גסות הרוח ועכירות החומר הסובבת אותנו. וע"י העדינות הזו אפשר להרגיש את הרגשות העדינות האלו, של ההשתתפות בצער השכינה. עין עדינה, מסוגלת להזיל דמעה. אך **'הבטה בהפקר קני'** אדם שמציץ או מביט על הפקרות גסות הרחוב-קונה ח"ו את ההפקרות, ומנין תגיע דמעה למופקר?

ונסיים בדבר קטן מאוד. "ברוכים לי שמים וארץ ויורדי מרכבה אם תגידו לבני מה שאני עושה בתפילת שחרית ומנחה בשעה שאומרים לפני קדוש ה' צב-אות ולמדו אותם שישאו עיניהם למרום נגד בית תפלתם, וירימו עקביהם עם גופן בעת שמקדישים אותי, כי אין לי הנאה בעולמי כאותה שעה שעיניהם נשואות בעיני, ועיני נשואות בעיניהם, באותה שעה אני אוחז בכסא כבודי בדמות יעקב, ומחבקה ומנשקה, ומזכיר גלותם וממהר גאולתם". [ספר היכלות, מובא בטור ובמ"ב סי' קכ"ה] פעולה קטנה ופריה רב. לישא עיניים למרום בשעה שאומרים קדושה כדאי' ברמ"א שם. הרי זה ביטוי נורא! **אין לי הנאה בעולמי כאותה שעה!** וזה גורם שהקב"ה זוכר גלותינו וממהר גאולתינו. יתכן שיש מדרשים אחרים עם ביטויים נוספים, שאין לקב"ה נחת רוח אלא מד"א של הלכה בלבד. אך מ"מ ביטוי נפלא כזה, מפעולה של מה בכך. נשתדל ליתן עינינו וליבינו שם כל הימים כמו הקב"ה, מה הוא אף אתה, ובכך נזכה ל**"כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון"**. בב"א.

תשעה באב על שום מה - המשך

ירושלים שיש בתוך אר"י ועם בית ד' שנמצא בתוך ירושלים. זוהי חיבתו של השי"ת לישראל בתוך העולם הזה, שהיא השראת השכינה בתוך ישראל.

קשה לנו הגעגועים לדבר הזה, ה'ציון דורש אין לה' - מכלל דבעי דרישה. היות שאנו לא מבינים מה שאנחנו חסרים. אבל דבר זה אנו יודעים מה שרבותינו מסרו לנו, מפתח גדול שלכל הפחות נוכל להגדיר מה שחסר לנו.

ידוע, שחוץ מהקינות על החורבן עצמו שאנו אומרים בת"ב, מפוזרות קינות על הצרות שפקדו את כלל ישראל, במשך כל הדורות. ויש להבין מה הם קשורים לצער החורבן על ביהמ"ק, ומדוע לומר זאת דוקא בתשעה באב. אמנם אנו אומרים בקינות 'ואין להוסיף מועד שבר ותבערה' שאין להוסיף יום אחר, אבל מדוע דוקא בתשעה באב שהוא יום חורבן ביהמ"ק. מה קשור האבילות על חורבן ביהמ"ק לכל הפוגרומים, מה זה שייך לקהילות וורמייזא ושפירא, למהר"ם מרוטנבורג וכו'?

אבל באמת, הכל קשור לבית המקדש! המצב של העולם הגשמי הוא מראה של המצב ה'פנימי' של העולם. כשהמצב של העולם הפנימי תקין, וכל המעלות הנפלאות של הבריאה בשלמותה, כל זה בזמן שבית המקדש קיים אז יש מצב של קירבה - 'בית חיינו'. אבל כאשר המצב הפנימי מקולקל כשבית המקדש חרב - זה מצב של ריחוק, ריחוק מבורא העולם, כל העבודה של העולם הזה היא להתקרב להשי"ת, וכשיש את הריחוק הזה הרי יש קלקול פנימי, ואז גם נוצר מצב של קלקול חיצוני של כל העולם הגשמי, יש מחלות ל"ע, יש רדיפות מבית ומבחוץ. זה לא אמור רק לעורר אותנו, כי מתוך שלא לשמה בא לשמה - כי כדאי לנו לרצות את הביהמ"ק, כיון שאנו רואים את הצרות שנגרמות כשהריחוק קיים, זה אמור גם ללמד אותנו ולתת לנו טעם שאנחנו נדע, שנתחבר למה שנאמר (ירמיה ב יט) 'ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ד'', שנראה כמה באמת מר הריחוק הזה שאין לנו בית המקדש, כמה חסר לנו, כי לפעמים יש לנו הרגשה שבית המקדש הוא רק כתוספת למה שיש. ב"ה יש ישיבות, יש כוללים, ישנם ספרים, ישנה התעלות, ישנה ב"ה בימינו הבנה בלימוד של כל חלקי התורה, וא"כ מה כל כך חסר, אולי ביהמ"ק חסר כתוספת למה שיש - ועל זה אנו מבקשים?... **זו טעות! 'רע ומר עזבך את ד'!** הריחוק הזה הוא רע ומר. ביחס למה שהיה - אין לנו כלום!

זה אמור לתת לנו טעם כמה אנו צריכים לצפות לבנין ביהמ"ק במהרה בימינו, שנזכה להיות באותו בית ד' - בית חיינו, ויחד עם זה בעזהשי"ת, יבוא גם התיקון הגשמי - שיאמר די וקץ לכל צרותינו.

השאג"א בגבורות ארי שם אומר, שנאמנים עליו דברי הירושלמי שבנין בית המקדש הוא יהיה ראשון (דלא כהרמב"ם), ומסיים בתפילה: "הרחמן הוא יזכנו לבנין הבית ולימות המשיח במהרה בימינו, אמן".

דברו על לב ירושלים

ובימי בין המיצרים יתאבל ויבכה אחר חצות היום כמו אמי שעה [מ"ב ס"ס תקנ"א]

אם חלילה לא נזכה לבנין ביהמ"ק בימים אלו,

יתקיימו אי"ה כמידי שנה בימי בין המצרים כנסי **'דברו על לב ירושלים'**

לעורר את הכמיהה וההשתוקקות לבנין ביהמ"ק במהרה בימינו

בירושלים: בישיבת מיר בעז"נ של 'בית שלום' - מידי יום בשעה 2 בצהרים (למשך כ-25 דקות בערך) - דברים ישאו רבני הישה"ק שליט"א. הקלטות מכינוסים אלו ייכנסו אי"ה לקו קול מהיכל בשלוחה 3. **בב"ב:** בעז"נ של כולל חזו"א - מידי יום לאחר תפילת מנחה (משוער 1.50) (למשך כ-20 דק' בערך) - דברים ישאו הרבנים הגאונים שליט"א. הקלטות מכינוסים אלו ייכנסו אי"ה לקו קול מהיכל בשלוחה 3.
בקרית ספר: בהכנ"ס עטרת חיים רח' שערי תשובה 16 לא בכל יום - יש להתעדכן בטל' 0534166348. **באחיסמך** (גני אילון) - יש להתעדכן בטל' 052-7157842.

ויה"ר שנזכה במהרה לבנין בהמ"ק ולנחמות הנביאים הקדושים

מַשָּׂא גֵּיא חִזָּיוֹן
מַה-לָּךְ אֵפוֹא כִּי-עֲלִית כֻלָּךְ לַגַּגּוֹת (ישעי' כב)

אם חלילה לא נזכה לבנין בהמ"ק בימים אלו, נתכנס אי"ה בליל ששי עש"ק דברים - חזון על אחד הגגות, מול מקום מקדשנו, לקונן ולהספיד על חורבן בית אלקינו, יחד עם ת"ח מקוננים מופלגים.

פרטים ימסרו בשלוחה 6

הודעה משמחת

בסיעתא דשמיא יצא לאור במהדורה חדשה הספר הנפלא והמבוקש 'אור אליהו' - פירוש צורת בית המקדש השלישי שיבב"א, לאחר שנים שאזל לגמרי מהשוק.

הספר הינו פרי עטו של הגאון
רבי אוריאל שונברג שליט"א
ראש חבורה בכולל צילו של היכל בעיה"ק,
מח"ס אור הצפון ועוד

פרטים במערכת קול מהיכל

נזכיר כי ניתן לשמוע את שיעורי הרב שליט"א בענין בית השלישי בשלוחה 1/10

הוצאות העלון נתרמו לע"נ הר"ר יום טוב ב"ר חיים הלוי ז"ל
ולע"נ מרת רות רחל ב"ר יצחק דוד ע"ה
ולהצלחת יונתן בן רחל ולאה בת רמית ברוחניות ובשלום בית